

Herinneringen aan Broeder Max

Julien Hermans

In september 1949 kwam Broeder Max, toen nog Maximinus, naar Tessenderlo. Hij kreeg de vakken Frans en Nederlands in de derde jaren van de technische school. Een imposante gestalte met zijn 1m92. Welbespraakt met een duidelijke diepe stem. Zijn gezag in de klas werd dan ook niet in vraag gesteld.

Tijdens een van zijn eerste lessen moesten we als huiswerk voor een Franse les een beschrijving geven van het huis waarin we woonden. Wij hadden bij Broeder René (de zak) de gewoonte aangeleerd ons schrift vol tekeningen te zetten. Ik had er dus een tekening van ons huis bij gemaakt en dat beviel hem. Hij liet dat ook blijken want hij hield ervan iemand op te hemelen als aanmoediging.

Maar het echte begin van onze vriendschap kwam er toen ik tijdens een schoolreisje, in de bus op mijn mondharmonika speelde en hij naast me kwam zitten. Hij verstond de kunst iemand op zijn gemak te stellen en de relatie leraar-leerling even te doen vergeten.



1972 Br. Max in de kloostertuin naast zijn atelier. Foto Julien Hermans

Later, toen zijn atelier klaar was, mocht ik bij hem komen met mijn tekeningen en gaf hij me tekenopgaven mee. Uit Duitse oorlogstijdschriften (Der Adler, Signal) liet hij me tekeningen kopiëren. In die tijdschriften stonden prachtige tekeningen van oorlogscorrespondenten, meestal soldaten in actie. Hij wees me waarop ik moest letten en tekende soms iets voor. In zijn atelier was het aanvankelijk rustig. Geen af en aan geloop zoals enkele jaren later, toen hij dikwijls zei dat hij een 'publieke man' geworden was. En erover kloeg dat hij lastig gevallen werd met kleine opdrachten, die hem afleidde van zijn ernstig werk. De onhebbelijke gewoonte van het bedelen voor tombola's, die nog altijd voortwoekert onder de naam sponsoring, bereikte ook hem. Maar hij deed het met plezier zei hij, terwijl hij toch iets anders dacht. Hij kon zo moeilijk neen zeggen. Het werd later de 'neergang' van de kunst in zijn werk, wanneer de talrijke opdrachtgevers, die het meestal beter weten dan de kunstenaar, hem verplichtten aan de lopende band te schilderen. Portretten naar pasfoto's,

waaraan hij een hekel had, winterlandschappen in de zomer en omgekeerd. Oudere vrouwen met pijnen, die moesten weggewreven worden terwijl hij luidop tot honderd of als 't erg was tot tweehonderd of meer telde. De pastiche naar een Libellefoto van Boudewijn en Fabiola voor het gemeentehuis was hem een jarenlange kwelling. Tot hij het graag ging zien omdat ze 't allemaal zo knap vonden...

Hij relativeerde soms zijn werk, het stelt allemaal niet zoveel voor zei hij dan, "maar 'k zou toch jaloers zijn als iemand anders het geschilderd had."

*Moementeel ben ik bloemen aan het schilderen.
Het is een repositie en typeert een politieke.
Ik beleeft es reupen aan. Danrang volgende
Weet 'yn de 10 à 12 landschappen blauw
en begin it aan figuren.*

Maar laat ons terugkomen naar de beginjaren in Looi, toen hij nog echt kunstenaar kon zijn. Zijn lessen Nederlands waren meer dan wat we tot dan toe gewoon waren. Hij opende een nieuwe wereld voor wie graag las. Hij las gedichten voor en gaf ze ons op een blaadje mee om thuis nog eens te lezen. Het was kort na de oorlog en hij leefde erg mee met schrijvers die door de repressie getroffen waren. Zo herinner ik mij dat hij dikwijls over de dichter Marcel Beerten sprak en veel van zijn gedichten voorlas

Als hij ergens een mooi 'nieuw' woord las of hoorde kon hij er niet over zwijgen en verklaarde er de betekenis van. Zo het woord 'zelfkant'. 'Aan de zelfkant van de maatschappij', dat vond hij fantastisch en hij kon er wekenlang mee bezig zijn. Voor de leerlingen van de 'vakschool'. Zou dat nu nog kunnen?

In 1950 haalde hij Ernest Claes naar Looi. Die gaf een lezing voor de ganse school. Allemaal samen in de grote zaal waar de zachte stem van de schrijver niet ver droeg en we maar weinig konden horen. In de les achteraf werd dat goedgemaakt. Met een briefkaart, die Max mij veel later schonk, liet Nest Claes hem weten op welk uur hij in het station van Looi zou aankomen.

Ook Minus Van Looi heeft hij eens meegebracht om voor te lezen uit zijn boeken. Hoeveel keren heeft hij later het verhaal van Minus niet verteld, die voorspelde dat hij op zijn zestigste bonkdood zou vallen? En het ook deed. Een straffe toer van Minus vond hij.

Hij vertelde ook graag over zijn periode in Gent en zijn omgang met de Vlaamse expressionisten. Hoe Permeke, die eens iets anders wou schilderen, zei: "Ik moet mij eens verlehhen". Gust De Smet, die Max zei dat hij goed kon tekenen maar geen schilder was. Misschien had hij wel gelijk. Maar dat zag ik toen nog niet en het is nu nog gewaagd om dat in Looi te zeggen. Omdat men slechts de mooie prentjes ziet. Terwijl Gust De Smet met 'schilder' veel meer bedoelde dan gewoon maar 'schilder'. Max vertelde graag over zijn jaren in de Gentse academie bij Gerard Hermans. Dat die zei: "Max kan alles tekenen behalve oren." En hoe hij dan tijdens de vakantie geoefend had op allerlei oren. Tot zijn leraar zei: "Max kan alles tekenen, maar vooral oren."

De tekeningen, die Max op het bord toverde, waren fantastisch mooi voor ons. Ik vond het altijd spijtig dat ze moesten weggeveegd worden. Hij was ambidexter en schreef afwisselend met beide handen op het bord. Een overblijfsel van een gebroken rechterarm vertelde hij. Een mooi, duidelijk geschrift zonder veel franjes.

In een Franse les zou hij ons het verschil tonen tussen een man en een vrouw. We waren natuurlijk benieuwd want nu gingen we het weten. Maar hij tekende alleen de

hoofden met de hals. En het verschil viel op. "Een man had een adamsappel en een vrouw een 'collier de Vénus' ", zei hij. Hij was verliefd op mooie woorden en liet graag uitschijnen dat hij ook iets van vrouwen wist maar hij heeft er ons niets over geleerd.

Begin 1951 werd ik soldaat, zeer tegen zijn zin. Hij had me graag aan het werk gezet als retoucheur in de abdij van Averbode en gaf me later voor een andere job zelfs een aanbevelingsbrief voor de Antwerpse schepen Posson (wiens portret hij schilderde) maar ik dopte gelukkig toen liever mijn eigen boontjes.

Ik kwam minder in Looi en zo begon een correspondentie en bezoeken die tot aan zijn overlijden geduurd hebben. Waarschijnlijk zag hij de briefwisseling aanvankelijk meer als geestelijke leiding en wees me dan ook op de gevaren van slechte vrienden. Dat ik me goed moest gedragen zodat er een weldoende invloed zou uitgaan van me enzomeer.

Met de jaren zwakte de briefwisseling wat af en de brieven werden korter naargelang hij minder tijd kreeg. Later werden het meestal korte berichtjes op de achterkant van een tekening, in verband met poëzies die moesten afgehaald of teruggebracht worden. In telegramstijl.

Zo bestelde ik in december 1971 vanuit Duitsland een schilderij bij hem en zijn antwoord klonk als volgt: *Beste vriend, voor U kan alles. Ik noteer Uw bestelling. Zien wat het wordt. Een berg post! Soms 40 stuks per dag. Dus kort. Dank U voor de wensen! Wederkerig! En nu maar wachten op regen! Allerhartelijkst Br Max.*

Het schilderij is nooit afgeraakt. Vrienden kunnen wachten, zei hij altijd.

*Dank om de Lezing van een stel
mooie verhalen. Ik zal ze gebruiken om de
 vele poëzie - albums te stoppen die men
 mij opdringt. Dank ook om de twee
foto's : mooi al. is de vent lily.*

Max was gewoon elke dag een aantal kaartjes vol te tekenen als vingeroefening en raadde me aan dat ook te doen. Ik heb het jarenlang gedaan met het gevolg dat ik met een hoop van die dingen zit. Bij Max gingen die vlug van de hand. Hij schonk ze aan zijn talrijke bezoekers of kleefde ze in de vele poëzies die men binnenbracht. Iedere schilder die bij hem binnenkwam ging weer buiten met een of meer poëzies. Zo bezorgde hij me een van die boekjes toen hij vernam dat ik aan de kust, waar ik toen woonde, zou tentoonstellen met Anto Diez en nog enkele andere vroegere vrienden van hem uit het Gentse. Die moesten er allemaal in tekenen. Maar Anto in Bredene treuzelde zo lang dat Max me voortdurend kaartjes stuurde om er wat spoed achter te zetten, want "ik verspeel hier kansen" schreef hij. Het moest allemaal vlug gaan.



Essendub 20-8-66

Lieve vriend,

Dank om uw uitnodiging! Ik zal er niet
verschijnen, Bedene ligt niet bij de deur, doch
ik wens u veel succes!

! Naaf! Dr. Debus heeft mij grote danken
betreuen en vroeg in mail slecht dit: te zorgen dat
er in de poeje van zijn som, Luit enkele
bijdragen kwamen van kunstenaars. Die komen hier
echter niet elke dag over de vloer, dan moet ik -
jammes jammer - beroep doen op vrienden vrienden.

Kan ik eens zorgen dat er enkele dringen bijdragen.
De zit thans aan rijkgedichte Liefden. Natuurlijk
moet het ding zijn handig behouden, dus geen
bepubbeles en knoeiers. Gij moeft niet ontbreken,
Dier e Lira Dammie kunne mij het fard en
zullen dat met plezier doen. Wellicht zijn er nog
anderen van uw meate die daarvan bereid zijn.
Ik hoop op u! Laat de blad per blad
voortuit gaan zoals begonnen werd.

Ik verwacht het ding terug veerijdt met een
paar mooie dingen. Ik zal u op de een of
andere manier "betaken".

Met zeer veel dank e hartelijke groet,

Uw
Birkas

Max had een mooie bibliotheek, binnen en buiten. Telkens ik hem bezocht gaf hij me iets mee wat ik zeker moest lezen. Dikwijls veel te moeilijk voor mijn leeftijd en achtergrond, ik was nog geen 18 jaar en hoewel ik van kindsbeen af veel gelezen had, had ik toch moeite om Dostojewski en consoorten volledig te begrijpen. Max had een mooie reeks vertalingen van Shakespeare. Stuk voor stuk heb ik die moeten lezen. 's Zondagsavonds op de trein naar Oostende met William op schoot. Gelukkig stelde hij niet te veel vragen over de inhoud. Ik heb wel alles gelezen maar toen weinig onthouden. Max was er op gebrand anderen wat bij te brengen en als het mogelijk was zelf wat bij te leren. Ik was werkzaam als radartechnicus. Hij wou daar het fijne van weten.

Ik bezorgde hem een en ander. Zijn ietwat somber antwoord: 25 mei 1960

*Beste Julien,
Liedig Pinksterfeest!
Hartelijk dank om de afgeleverde over
RADAR die ik mij zo onverwacht en
bereidwillig liet bezorgen. Ik verwacht van de
menschen niets meer en dat is men telkens aan-
gaan verast om de allerkleinste attentie.
Ik ben er ik u zeer dankbaar om.*

*Max
- Maximiliaan.*

Max werd 100 jaar geleden geboren en was 70 toen hij onverwacht overleed. Mijn leeftijd nu. Voor Max en zijn talrijke vrienden was het natuurlijk te vroeg. Of dat ook voor zijn kunst zo was? Zijn sigarenkistje vol papiersnippers met bestellingen zou nooit leeg geraken en misschien was dat goed als we zien wat we hem opdrongen te schilderen. Voor ernstig werk was er nog nauwelijks tijd. Zijn schilderijen moesten opbrengen. Voor tentoonstellingen was hij gedwongen af en toe iets te verstoppert om het later te kunnen tonen. Gewoonlijk was dan alles al de eerste dag verkocht.

*Beste vriend,
Dank om wemmen! Wedderom
wem ik ik alle goed en een nooit-
aflatende inspiratie.
Ik heb de handen vol met een
tentoonstelling in Brussel waarop ik
alles verkocht en daarna werd ik ziek:
bronchitis. Nu kom ik te ver herstellen.
De even hand in de hand... Over enkele
dagen word ik weer op volle toeren.
Zeer hartelijk
P.S. De twee dagen staan ik in de catalogus van de
in Porten. Dank.*

Een pas geschilderd schilderij op zijn echte waarde beoordelen is moeilijk, vooral voor de schilder zelf. En Max kreeg nog zelden de tijd afstand te nemen van zijn werk en het nog eens te herbekijken. Dat kan een reden zijn waarom we zo dikwijls ontgoocheld zijn als iemand ons een ongekend werk van Max toont. Met de jaren zal het duidelijk worden dat zijn beste werk al gemaakt was toen Max bij ons toekwam. Het oudere werk van Max en dan vooral zijn grafiek zal altijd sterk blijven. In zijn illustraties en vooral zijn lino's benaderde hij het hoge niveau van 'de grote vier' van de Vlaamse grafiek. Voor zijn schilderijen zou Gust De Smet wel eens gelijk kunnen krijgen. Hoe mooi we ze in Looi ook blijven vinden. De tijd zal het uitwijzen.

Hij was hier populair. Toch klinkt dat vreemd als we de catalogi van al zijn tentoonstellingen in Tessenderlo bekijken. Haast alle werken, de betere, kwamen uit verzamelingen buiten onze gemeente. Het zou interessant zijn eens na te gaan wat er van Max in Looi bewaard gebleven is. Als de beste werken ergens anders zitten kunnen nog slechts de landschappen, pasfotoportretten, beschilderde kruisbeelden en tekeningen overblijven. Het zou wel eens kunnen dat Loots hier meer in de beste kamers hangt dan Max. Wat dat ook moge bewijzen.

Een kunstenaar kan bewonderd worden maar wordt zijn werk gerespecteerd? Zo sprak Max soms over de glasramen van Yoors in de St-Martinuskerk. Een beetje lachend met twee rechterhanden van sommige figuren en hij vond het niet zo bijzonder. Niemand wordt glazenier op één nacht, ook Max niet, maar het glasraam dat hij ontwierp voor het rustoord was, wat de figuratie betreft, stukken beter. Om een duistere reden, het zou onvoldoende daglicht doorgelaten hebben, verdween zijn glasraam naar de reserve.

Terwijl Yoors een oppoetsbeurt kreeg en in volle zonlicht schittert, zoals het hoort, werd Max in een lichtbak gezet. Als een kleurige sfeerlamp, naar analogie met de Vlaamse kitschbakjes van Van Immerseel. We zijn hem zo dankbaar.

Het is als de oude molen van zijn voetstuk halen omdat hij te veel wind vangt. En hem in een windtunnel plaatsen om hem te zien draaien.



Br Max aan zijn schildersezels



1972 Br. Max. Foto Julien Hermans



Br. Max

Olieverf Julien Hermans